

РЕКОМЕНДАЦІЇ
Міжнародної науково-практичної конференції «На сторожі земельного
ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України»
(онлайн /офлайн формат)

26 листопада 2021 року на базі Національного університету біоресурсів і природокористування України у змішаному форматі відбулася Міжнародна науково-практична конференція «На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України».

До участі у конференції було заявлено 160 доповідей, 119 з яких були опубліковані у збірнику матеріалів (На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (онлайн /офлайн формат) (м. Київ, 26 листопада 2021 р.). За заг. ред. проф. В.М. Єрмоленка: Друкарня «Друкарник», 2021. 340 с.)

У конференції взяли участь: 26 докторів юридичних наук, 41 кандидат юридичних наук, 19 здобувачів та аспірантів, 35 студентів. У результаті гострої дискусії під час обговорення актуальних наукових проблем, пов'язаних із реалізацією норм Земельного кодексу України учасники конференції висловили слушні пропозиції та сформулювали наступні рекомендації.

Встановлення підстав та напрямів для подальшого удосконалення земельного, аграрного та екологічного законодавства України:

1. За 20 років дії Земельного кодексу України, до нього внесено біля 150 змін та доповнень, які нерідко характеризуються поспішністю. Тому, наявні підстави вважати, що вказаний кодекс перебуває у перехідному стані. Практика фрагментарного поточного вдосконалення його змісту по суті не дає бажаних результатів. Як наслідок, його положення потребують суттєвого опрацювання, приведення у відповідність до сучасних вимог. Наведені та низка інших факторів негативно впливають на ефективність норм вітчизняного земельного законодавства, актуалізують необхідність удосконалення передовсім Земельного кодексу України.

2. Учасники зібрання акцентували увагу на тому, що у чинному земельному та поєднаному з ним аграрному, екологічному та іншому законодавстві не знаходять свого законодавчого вираження і нормативного закріплення правові, інституційно-функціональні та інші засоби забезпечення реалізації цілей сталого розвитку. Тож, зміна парадигми правового регулювання земельних відносин відповідно до Конституції України у контексті реалізації цілей сталого розвитку, потребує перегляду системи і структури земельного законодавства.

3. Учасники конференції констатували, що сучасний стан законодавства є підґрунтям для виникнення наступних загроз у сфері сільськогосподарського землевикористання: 1. недосконалість законодавства

у сфері обігу сільськогосподарських земель (формування аграрних латифундій і, як наслідок – продовольчі загрози; порушення прав селян з боку осіб, зацікавлених отримати у власність такі землі та ін.); 2. прогалини в чинному аграрно-кооперативному законодавстві (приміром, щодо врегулювання долі земельної ділянки с/г призначення у разі припинення членства особи у кооперативі); 3. неналежний контроль у сфері використання земель при веденні сільськогосподарського виробництва, охорони ґрунтів тощо (агроекологічні загрози); 4. Недосконалість правового механізму юридичної відповідальності за земельні порушення в агросфері (зокрема, це стосується рейдерства в агросфері, що має наслідком загрози втрати майна та майнових прав суб'єктами агробізнесу і селянами). Вирішення цих проблем можливе шляхом формування дієвого правового механізму моніторингу та попередження всього комплексу загроз, що можуть виникати у сфері сільськогосподарського землевикористання (продовольчих, агроекологічних, майнових та ін.), їх своєчасного виявлення, захисту та поновлення порушених прав зацікавлених осіб (держави, суб'єктів агробізнесу, селян та ін.).

4. На думку учасників конференції, не може не викликати занепокоєння запровадження шляхом внесення змін до Земельного та іншого законодавства розроблення комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади одночасно як містобудівної документації та як документації із землеустрою. Адже таким чином закладаються додаткові колізії, ускладнення для забезпечення не лише комплексного використання земель та інших природних ресурсів, а й для сталого соціально-економічного розвитку населених пунктів, громад, територій, довгострокового планування такого розвитку і може оцінюватись як приклад штучної експансії однієї галузі права, а саме – земельного, відповідного законодавства, повноважень уповноважених інституцій на іншу сферу, без урахування їх сутнісних відмінностей.

5. Екологічні вимоги, забезпечення реалізації конституційних приписів щодо особливого режиму землі та інших природних ресурсів, їх належності до об'єктів права власності Українського народу, а також щодо визнання землі основним національним багатством (статті 13, 14 Конституції України), необхідності комплексного використання та збереження якості земель, як і інших природних ресурсів, досягнення реальної відповідальності власників та користувачів земель за погіршення їх якості тощо, потребують належного закріплення у Земельному кодексі України. Адже, дотримання екологічних вимог при використанні та в процесі охорони земель набуває вирішального значення не тільки для збереження земельних ресурсів і довкілля, а і попередження прогнозованих змін клімату на планеті.

За цих обставин особливого значення набуває необхідність прискорення впорядкування та систематизації екологічного законодавства, як системи, яка включає і земельне та інше природоресурсне законодавство, додаткове опрацювання проблеми не лише розмежування різних галузей законодавства, а й впорядкування, розвитку наукових засад ефективної

взаємодії норм різних галузей, недопущення необґрунтованого спрощення вже сформованого особливого регулювання відносин у екологічній сфері, зокрема шляхом неприйнятного утвердження у цій сфері загальних правових механізмів інших галузей законодавства, зокрема, адміністративного, цивільного, господарського, податкового, бюджетного.

Розробка земельного законодавства

1. Обґрунтована думка, що першочерговим завданням у сфері правового регулювання реформування земельних відносин на сучасному етапі є розробка та прийняття Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2030 року. Важливою складовою цього документа має бути екологічна складова, що передбачатиме систему заходів з охорони та відновлення земель.

2. Учасники конференції прийшли до висновку, що вбачається за доцільне переглянути всю систему земельного законодавства на предмет відповідності його Конституції України. Також, внесено обґрунтовані пропозиції, що з метою підвищення ефективності правового регулювання земельних відносин, необхідно розробити і прийняти наступні основоположні закони:

«Про власність на землю Українського народу»,

«Про використання землі в Україні»,

«Про охорону землі як основного національного багатства Українського народу»,

«Про державне регулювання земельних відносин у ринкових умовах»,

а також функціональні закони з питань публічного адміністрування у сфері земельних відносин.

Законодавчі пропозиції :

За пропозиціями учасників зібрання доцільним є врегулювати у Земельному кодексі України поряд з відносинами щодо використання та охорони земель і відносини щодо *відновлення* земель, оскільки стан значної частини вітчизняних земель характеризується як критичний.

На часі – внесення змін до Земельного кодексу України, що стосуються закріплення дефініції поняття «відновлення земель» та його заходів. Відновлення первісного якісного стану земель деградованих і малопродуктивних, належного стану порушених земель, функцій земель повинно бути законодавчо забезпеченим імперативом для власників земельних ділянок і для землекористувачів, як і обов'язок раціонального, цільового використання й охорони земель.

Актуальною є постановка питання щодо законодавчого вирішення проблем, пов'язаних із реалізацією права постійного користування шляхом розширення прав постійних користувачів земельних ділянок

Учасники конференції зазначили також, що у процесі земельних

перетворень виникають нові земельні відносини, які потребують регламентації на рівні кодексу. Йдеться, зокрема, про земельно-правове регулювання ринкових відносин.

Представлені доповіді фахівців свідчать про те, що існує нагальна потреба у подальшому вдосконаленні правового регулювання земельних сусідських відносин у чинному законодавстві України шляхом зміни чинної редакції глави 17 ЗК України, зокрема включення до неї додаткових положень щодо принципів добросусідства, більш детальної регламентації опосередкованих впливів на сусідні володіння, встановлення обгороджувальних земельних ділянок та їх правового режиму, стоків вод на сусідні земельні ділянки та ін.

З огляду на глибину обговорених проблемних питань, наукову та практичну цінність проведення Міжнародної науково-практичної конференції «На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України», було запропоновано проводити наступні конференції, присвячені проблематиці реалізації норм земельного, а також аграрного, екологічного права, на регулярній основі.

Оргкомітет Міжнародної науково-практичної конференції «На сторожі земельного ладу: до 20-річчя Земельного кодексу України».

**26 листопада 2021 року
м. Київ.**